

ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการจัดบริการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนด้วยองค์ความรู้การแพทย์แผนไทย กรณีศึกษา
เทศบาลตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

Factors promoting the provision of health care services for the elderly in the community
with knowledge of traditional Thai medicine. Case study of Bunrueang Subdistrict
Municipality Chiang Khong District Chiang Rai Province

(Received: March 14,2024 ; Revised: April 7,2024 ; Accepted: April 8,2024)

สุวนันท์ แก้วจันทา¹ ปรีพัช เงินงาม² นิศรา ชัยวงศ์¹ สุธิดา วิริยา¹ ปญญารัช คำเสือ¹
Suwanan Kaewjanta¹ Paripach Ngoengnam² Nissara Chaiwong¹ Suthida Wiriya¹ Panyarach Kamsua¹

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการจัดบริการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนด้วยองค์ความรู้การแพทย์แผนไทยของเทศบาลตำบลบุญเรือง ซึ่งเป็นการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ใช้กระบวนการถอดบทเรียนจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งเป็นผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการในพื้นที่ตำบลบุญเรือง โดยใช้วิธีการประชุมกลุ่ม เครื่องมือวิจัยที่เป็นแบบบันทึกการประชุมกลุ่ม

ผลการศึกษพบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการจัดบริการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนด้วยการแพทย์แผนไทยของเทศบาลตำบลบุญเรือง มี 3 ด้าน โดยปัจจัยที่ 1 ด้านหน่วยงานในท้องถิ่น เทศบาลมีนโยบายนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นและการแพทย์แผนไทยมาใช้ในการดูแลสุขภาพ บุคลากรทั้งฝ่ายบริหาร ฝ่ายสภาเทศบาลและบุคลากรประจำให้การสนับสนุนการจัดบริการดูแลสุขภาพ มีงบประมาณวัสดุอุปกรณ์และสถานที่ในการจัดบริการ ด้านบริบทแวดล้อมของพื้นที่มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นแหล่งสมุนไพรและมีหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน ได้แก่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลซึ่งจะมีการส่งต่อผู้ป่วย และวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือกมีส่วนช่วยในด้านวิชาการนำองค์ความรู้ไปใช้จัดบริการดูแลสุขภาพในพื้นที่ ปัจจัยที่ 2 ด้านผู้นำชุมชน มีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์การจัดบริการสุขภาพ และปัจจัยที่ 3 ด้านประชาชนในพื้นที่ ผู้สูงอายุมีความต้องการให้แพทย์แผนไทยเข้ามาดูแล

คำสำคัญ :การจัดบริการ, การแพทย์แผนไทย, เทศบาลตำบลบุญเรือง

Abstract

This article is an action research with the objective of studying the factors that promote the provision of health care services for the elderly in the community using Thai traditional medicine knowledge of Bunrueang Subdistrict Municipality. This is the collection and analysis of qualitative data using the process of extracting lessons from key informants who are participants in implementing the integrated sub-district economic and social upgrading project in the Bunrueang sub-district using the group meeting method. Research tools that are group meeting recordings.

The results of the study found that there are 3 factors that promote the provision of health care services for the elderly in the community using traditional Thai medicine in Bunrueang Subdistrict Municipality. Factor 1: Local agencies, The municipality has a policy of using local wisdom and Thai traditional medicine to provide healthcare. Municipal personnel, both administrative and municipal council department permanent personnel support the provision of health care services. There is a budget, materials, equipment, and a place for providing services. In the environmental context of the area, there are natural resources that are medicinal herbs. Some agencies provide support, including the Subdistrict Health Promoting Hospital, where patients will be referred, and the School of Traditional and Alternative Medicine, which helps academics apply knowledge to provide health care services in the

¹ อาจารย์ วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

² อาจารย์ วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย Corresponding Author Email : paripach@hotmail.com

area. Factor 2: Community leaders participate in publicizing health services. Factor 3: People in the elderly area are interested and want Thai traditional medicine to take care of them.

Keywords :Arrangement of services, Thai traditional medicine, Bunrueang Subdistrict Municipality

บทนำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายเป็นสถาบันการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นที่เป็นไปตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นระยะ 20 ปี พ.ศ. 2560 – 2579 โดยมุ่งเน้นการจัดกระบวนการเรียนการสอนเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน¹ได้กำหนดวิสัยทัศน์ “เป็นสถาบันแห่งการบูรณาการองค์ความรู้สร้างนวัตกรรม ถ่ายทอดเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน” จึงมีบทบาทหน้าที่ในการนำองค์ความรู้ที่เป็นความเฉพาะของศาสตร์ที่มีในมหาวิทยาลัยไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นในพื้นที่รับผิดชอบ ได้แก่ จังหวัดเชียงรายและจังหวัดพะเยา² ภายใต้นโยบายของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมได้มอบหมายให้มหาวิทยาลัยดำเนินโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ (1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย) ซึ่งตั้งแต่ปีพ.ศ. 2564 - พ.ศ.2565 วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือกได้รับมอบหมายจากมหาวิทยาลัยให้รับผิดชอบพื้นที่เทศบาลตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงรายซึ่งจากการสำรวจบริบทของพื้นที่พบว่าตำบลบุญเรืองมีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยมีประชากรทั้งหมด 5,992 คน เป็นผู้สูงอายุจำนวน 1,798 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 30 ของจำนวนประชากรทั้งหมด ซึ่งได้กลายเป็นสังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด (Aged society) และผู้สูงอายุเหล่านี้ได้ประสบปัญหาด้านสุขภาพโดยเฉพาะจากความเสื่อมสภาพของร่างกาย ทำให้มีโรคประจำตัวเรื้อรังและโรคหรืออาการเจ็บป่วยอื่น ๆ ที่แพทย์แผนไทยมีโอกาสในการดูแลรักษาได้ เช่น จุกเสียด กรดไหลย้อน ท้องผูก ริดสีดวงทวารหนัก วิงเวียนศีรษะ เข้าเสื่อมระยะเริ่มต้น และโรคอัมพาตจากหลอดเลือดสมอง เป็นต้นประกอบกับในชุมชนมีศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติที่มีป่าชุมชนและป่าชุ่มน้ำขนาด

ใหญ่ที่เป็นแหล่งพันธุ์พืชสมุนไพรที่สำคัญของชุมชนที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูกสมุนไพร รวมถึงมีกลุ่มเกษตรกรที่เป็นกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์³ทางวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก จึงร่วมมือกับเทศบาลตำบลบุญเรืองดำเนินการจัดบริการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนด้วยองค์ความรู้การแพทย์แผนไทย และกิจกรรมส่งเสริมการปลูกและใช้สมุนไพร ซึ่งผลการดำเนินการพัฒนาท้องถิ่นดังกล่าวได้ตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริงจนได้รับการคัดเลือกเป็นตำบลเด่นจังหวัดเชียงราย⁴

จากผลการดำเนินโครงการดังกล่าวที่ประสบความสำเร็จทำให้ประชาชนในพื้นที่โดยเฉพาะผู้สูงอายุได้รับการดูแลรักษาสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยถือเป็นทางเลือกด้านสุขภาพ จนทำให้เทศบาลตำบลบุญเรืองได้เห็นถึงประโยชน์แก่ประชาชน จึงได้สานต่อการดำเนินงานให้มีความต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันเกิดการจ้างงานบัณฑิตแพทย์แผนไทยเพื่อทำหน้าที่เป็นแพทย์แผนไทยประจำคลินิกสูงวัยของเทศบาล ซึ่งเป็นตัวอย่างของการจัดบริการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนด้วยองค์ความรู้การแพทย์แผนไทยที่ดำเนินการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ โดยกลายเป็นแหล่งศึกษาดูงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ คณะผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการจัดบริการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนด้วยองค์ความรู้การแพทย์แผนไทยของเทศบาลตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ถอดบทเรียนจากการดำเนินการดังกล่าวเพื่อให้สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดบริการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนด้วยองค์ความรู้การแพทย์แผนไทยในชุมชนอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการจัดบริการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนด้วยองค์ความรู้การแพทย์แผนไทยของเทศบาลตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

วิธีการดำเนินการ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ใช้กระบวนการถอดบทเรียนจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ซึ่งเป็นผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ (1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย) ในพื้นที่ตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ตั้งแต่เริ่มโครงการตลอดจนสิ้นสุดโครงการ โดยใช้วิธีการประชุมกลุ่ม (Focus group)⁵

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือการวิจัยครั้งนี้เป็นการถอดบทเรียนจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้วิธีการประชุมกลุ่มเพื่อถอดบทเรียนปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดบริการคลินิกการแพทย์แผนไทยของเทศบาลตำบลบุญเรือง ที่ได้ดำเนินการตั้งแต่การดำเนินโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ (1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย) ในพื้นที่ตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงรายโดยใช้แบบบันทึกการจัดประชุมกลุ่ม 1 ชุด ได้แก่ แบบบันทึกการประชุมกลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้นำชุมชนตัวแทนหน่วยงานในพื้นที่ และแพทย์แผนไทย โดยตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Validity) ของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ได้แก่ อาจารย์แพทย์แผนไทยวิชาชีพและอาจารย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ (Pre-clinic) ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยหาดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Object Congruence: IOC) ผลทดสอบคำถามแต่ละข้อได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.6-1 ได้ทำการทดสอบการใช้เครื่องมือวิจัย และปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือวิจัยให้สมบูรณ์

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ กลุ่มผู้ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ (1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย) ในพื้นที่ตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย จำนวน 20 คน โดยพิจารณาเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ผู้วิจัยศึกษาบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นบทบาทและศักยภาพของแพทย์แผนไทยในการจัดบริการดูแลสุขภาพในคลินิกการแพทย์แผนไทย

2) ผู้วิจัยรวบรวมเอกสารโครงการและสรุปผลการดำเนินงานโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ (1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย) ในพื้นที่ ตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงรายของวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก

3) ผู้วิจัยจัดประชุมกลุ่มกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ (1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย) ในพื้นที่ตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงรายเพื่อถอดบทเรียนปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการจัดบริการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนด้วยองค์ความรู้การแพทย์แผนไทยของเทศบาลตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

5) วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากเอกสาร ข้อมูลจากภาคสนาม โดยการประชุมกลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดบริการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนด้วยองค์ความรู้การแพทย์แผนไทยของเทศบาลตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงรายจนประสบผลสำเร็จ และดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของ

ข้อมูล โดยวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Multiple investigator triangulation)⁶

ข้อพิจารณาด้านจริยธรรม

งานวิจัยครั้งนี้ผ่านการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เอกสารเลขที่ COE.P2-001/2566 ลงวันที่ 19 พฤษภาคม 2566

ผลการวิจัย

ในการดำเนินการจัดบริการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนด้วยการแพทย์แผนไทยในพื้นที่ตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย หน่วยงานหลักที่มีบทบาทในการวางแผน ขับเคลื่อน และสนับสนุนให้เกิดการจัดบริการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนด้วยการแพทย์แผนไทยคือเทศบาลตำบลบุญเรือง เนื่องจากเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่ โดยเน้นการให้บริการดูแลรักษาสุขภาพกลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่ ประกอบกับหน่วยงานที่เข้ามามีส่วนร่วมในพื้นที่ได้แก่ วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ซึ่งมีส่วนสำคัญในการร่วมขับเคลื่อนการดำเนินกิจกรรม รวมทั้งให้คำปรึกษาเชิงวิชาการ นำองค์ความรู้ไปช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีภาคประชาชน ทั้งกลุ่มผู้สูงอายุ เครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์ในพื้นที่ และผู้นำชุมชนที่ได้ให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมในครั้งนี้ โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินการจัดบริการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนด้วยการแพทย์แผนไทยของเทศบาลตำบลบุญเรืองมี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านหน่วยงานในท้องถิ่นด้านผู้นำชุมชน และด้านประชาชนในพื้นที่ โดยมีผลการศึกษาดังนี้

1. ด้านหน่วยงานในท้องถิ่น

1.1 เทศบาล

1.1.1 ด้านนโยบาย

ในการดำเนินการจัดบริการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนด้วยการแพทย์แผนไทยในพื้นที่

ตำบลบุญเรือง เทศบาลตำบลบุญเรืองเป็นหน่วยงานที่มีส่วนสำคัญมากในการขับเคลื่อนงาน เนื่องจากมีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่ ซึ่งในด้านสุขภาพถือเป็นบทบาทหน้าที่หนึ่งของเทศบาล โดยเทศบาลมีกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมที่ทำหน้าที่ดูแลสุขภาพของประชาชน มีนโยบายส่งเสริมดูแลคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุซึ่งคณะผู้บริหารนำโดยนายกเทศมนตรี รองนายกเทศมนตรี ได้มีนโยบายส่งเสริมสนับสนุน การดูแลสุขภาพอนามัยของประชาชนในเขตเทศบาลและส่งเสริมการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและการแพทย์แผนไทยมาดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในการดำเนินงานให้บริการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยเทศบาลจึงเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการดำเนินงานในพื้นที่ ทั้งนี้คณะผู้บริหารได้เล็งเห็นถึงโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยสุขภาพถือเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่จะทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี เมื่อสุขภาพแข็งแรงก็ย่อมส่งผลให้ผู้สูงอายุมีกำลังในการทำงานหรือช่วยเหลือตนเองได้ ไม่เป็นภาระของบุตรหลาน ขณะเดียวกันกลุ่มที่เจ็บป่วย ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ก็ต้องได้รับการดูแลโดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุติดเตียงที่อาศัยอยู่ลำพังไม่มีคนดูแล ทำให้มีจิตความเป็นอยู่ที่ลำบาก นอกจากนี้ทางคณะผู้บริหารยังเล็งเห็นโอกาสในการสร้างงานสร้างอาชีพให้กับผู้สูงอายุในชุมชนโดยการส่งเสริมการปลูกสมุนไพร และนำผลผลิตที่ได้มาทำเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ รวมถึงยารักษาโรค เพื่อให้ผู้สูงอายุมีรายได้เสริมในการเลี้ยงชีพได้มากขึ้น เทศบาลยังมีการทำงานร่วมกับสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นที่มีการนำโครงการต่างๆ เข้าไปดำเนินการในพื้นที่ ซึ่งทางสถาบันการศึกษาจะเป็นหน่วยงานที่เข้าไปช่วยในด้านวิชาการในเรื่องต่างๆ โดยเฉพาะในด้านการจัดบริการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยการแพทย์แผนไทยในรูปแบบคลินิกการแพทย์แผนไทยที่เน้นบริการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในพื้นที่ หรือเรียกอีกอย่างว่า “คลินิกสูงวัยด้วยการแพทย์แผนไทย” และการส่งเสริมการปลูกหรือใช้สมุนไพรในพื้นที่เพื่อนำผลผลิตที่ได้มาผลิตเป็นยาใช้ในคลินิก

1.1.2 ด้านบุคลากร

การจัดบริการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนด้วยการแพทย์แผนไทยในพื้นที่ตำบลบุญเรือง มีผู้รับผิดชอบหลักคือเทศบาลตำบลบุญเรือง ดังนั้นบุคลากรของเทศบาลถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานดังกล่าวสามารถดำเนินการได้ โดยบุคลากรที่มีส่วนขับเคลื่อนงาน มีดังนี้

(1) ฝ่ายบริหารนายกเทศมนตรีและคณะผู้บริหารมีความสนใจและมีนโยบายในการนำเอาการแพทย์แผนไทยมาดูแลสุขภาพของประชาชน รวมทั้งมีความสามารถในการบริหารจัดการงบประมาณและมีความสามารถในการสรรหางบประมาณจากแหล่งต่างๆ เพื่อนำมาใช้ในการจัดบริการสุขภาพ

(2) ฝ่ายสภาประชาชนสภาเทศบาลและสมาชิกสภาเทศบาลมีความเห็นพ้องกับฝ่ายบริหารในการใช้การแพทย์แผนไทยมาดูแลสุขภาพของประชาชนทำให้ในการเสนอโครงการที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยต่อสภาเทศบาลได้รับการอนุมัติให้บรรจุไว้ในแผนและเทศบัญญัติการใช้งบประมาณของเทศบาล

(3) บุคลากรประจำผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารงานด้านสุขภาพคือผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมโดยเป็นผู้ที่มีความเข้าใจในการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยและมีความสามารถในการเสนอโครงการ บริหารจัดการโครงการ มีความสามารถในการสรรหาบุคลากร รวมทั้งกำกับดูแลและติดตามงานอย่างสม่ำเสมอทำให้การจัดบริการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนด้วยการแพทย์แผนไทยในพื้นที่ตำบลบุญเรืองขับเคลื่อนได้ นอกจากนี้ในระดับผู้ปฏิบัติงาน บุคลากรที่มีความสำคัญคือ แพทย์แผนไทยซึ่งแพทย์แผนไทยจะเป็นผู้ที่มีศักยภาพในการรักษาโรคด้วยการแพทย์แผนไทย โดยมีความสามารถในการรักษาโรคของผู้สูงอายุที่ครอบคลุมทั้ง 5 กลุ่มโรค ได้แก่ กลุ่มโรคผิวหนัง กลุ่มโรคทางเดินหายใจ กลุ่มโรคทางเดินอาหาร กลุ่มโรคลม และกลุ่มโรคกระดูก ข้อ และกล้ามเนื้อ เส้นเอ็น นอกจากนี้ยังมีศักยภาพในการ

จัดบริการดูแล ส่งเสริม และฟื้นฟูสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนได้สามารถจัดตั้งและบริหารจัดการคลินิกได้ และมีความรับผิดชอบและพร้อมปรับตัวตามสถานการณ์เนื่องจากการทำงานในหน่วยงานท้องถิ่นต้องมีการทำงานร่วมกับส่วนราชการภายในองค์กรหลายฝ่ายและทำงานร่วมกับผู้นำชุมชน รวมทั้งประชาชนในพื้นที่ ทั้งนี้แพทย์แผนไทยที่ประจำอยู่ในคลินิกของเทศบาลมีความจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพและความเชี่ยวชาญเพิ่มเติม โดยเฉพาะการรักษาโรคใหม่ๆ ด้วยการแพทย์แผนไทย การดูแลผู้ป่วยเรื้อรัง เช่น ผู้ป่วยอัมพาตจากหลอดเลือดสมอง ผู้ป่วยมะเร็ง ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง และผู้ป่วยโรคเบาหวาน เป็นต้น และการดูแลสุขภาพของคนกลุ่มเปราะบาง เช่น แม่หลังคลอด และเด็กพิเศษ เป็นต้น เพื่อให้มีศักยภาพในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุและประชาชนในพื้นที่ได้มากขึ้น โดยร่วมมือกับสถาบันการศึกษาด้านการแพทย์แผนไทยในพื้นที่ในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร เช่น การฝึกอบรม การศึกษาต่อ เป็นต้น

1.1.3 ด้านงบประมาณ

ปัจจัยสำคัญในการจัดบริการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนด้วยการแพทย์แผนไทยในพื้นที่ตำบลบุญเรืองคือ งบประมาณ โดยเทศบาลมีแหล่งงบประมาณสนับสนุน คือ รายได้ของเทศบาลกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น ซึ่งเทศบาลตำบลบุญเรืองมีการจัดสรรงบประมาณในการจัดบริการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย ได้แก่ การจ้างบุคลากร ค่าครุภัณฑ์และวัสดุอุปกรณ์ และงบดำเนินการ นอกจากนี้เทศบาลสามารถของบประมาณจากแหล่งอื่นๆ เพื่อมาจัดบริการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยให้แก่ผู้สูงอายุเพิ่มเติมได้ เช่น กองทุนสวัสดิการสังคม กองทุนผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนจังหวัด งบประมาณจากกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

1.1.4 ด้านวัสดุอุปกรณ์และสถานที่

ในการจัดบริการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนด้วยการแพทย์แผนไทยในพื้นที่ตำบลบุญเรืองจำเป็นต้องมีสถานที่ในการจัดตั้งจุดให้บริการดูแล

สุขภาพ โดยเทศบาลตำบลบุญเรืองมีอาคารสถานที่ต้องมีความพร้อมในการจัดตั้งคลินิกโดยภายนอกมีสถานที่สำหรับจอดรถเดินทางสะดวกอยู่ในแหล่งชุมชนนอกจากนี้ยังมียานพาหนะสำหรับให้ทีมแพทย์แผนไทยลงพื้นที่ไปทำกิจกรรมในชุมชน ทำให้สามารถจัดบริการเชิงรุกในชุมชนได้

1.2 ด้านบริบทแวดล้อมของพื้นที่

ตำบลบุญเรืองมีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นแหล่งสมุนไพรในชุมชนโดยมีป่าชุ่มน้ำขนาดใหญ่ 3,021 ไร่ 1 งาน 75 วา เป็นผืนป่าชุ่มน้ำที่ใหญ่ที่สุดในลุ่มน้ำอิง พื้นที่ชุ่มน้ำบุญเรือง ประกอบด้วยป่าชุ่มน้ำ หนองน้ำและแม่น้ำอิงเป็นพื้นที่สาธารณะที่คนในชุมชนได้ใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต เป็นแหล่งอาหารของคนในชุมชนเพื่อใช้ในการบริโภคในครัวเรือนและจำหน่าย เพื่อเป็นรายได้ของครอบครัว เป็นแหล่งไม้ใช้สอย แหล่งน้ำในการเกษตร อีกทั้งเป็นแหล่งวางไข่ของปลาจากแม่น้ำโขงชาวบ้านได้ช่วยกันดูแลรักษาโดยการออกซื้อตกลูกที่มาจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ทำให้พื้นที่ป่าดังกล่าวมีความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งป่าชุ่มน้ำนี้เป็นแหล่งพันธุ์พืชสมุนไพรที่สำคัญของชุมชน นอกจากนี้ในพื้นที่ยังมีพื้นที่เกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นพื้นที่ในชุมชนเหมาะแก่การเพาะปลูกสมุนไพรดังนั้นจึงสามารถส่งเสริมให้ผู้สูงอายุและประชาชนในพื้นที่ผลิตสมุนไพรและใช้สมุนไพรใกล้มือในการดูแลสุขภาพเบื้องต้นได้

1.3 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบุญเรือง ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ให้บริการดูแลสุขภาพระดับปฐมภูมิในพื้นที่ โดยเน้นการให้บริการรักษาอาการเจ็บป่วยทั่วไปและการปฐมพยาบาลเบื้องต้นเป็นหลัก ซึ่งทางโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบุญเรืองได้ให้ความร่วมมือเทศบาลในการจัดบริการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในพื้นที่โดยเน้นการบริการดูแลโรคเรื้อรัง โดยเฉพาะโรคที่ต้องรับประทานยาอย่างต่อเนื่อง เช่น โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรคไขมันในเลือดสูง เป็นต้น โดยทางคลินิกการแพทย์แผนไทยของเทศบาลตำบลบุญเรืองจะมีการส่งต่อผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยในกลุ่มโรคที่แพทย์แผนไทยรักษาไม่ได้เต็มที่ หรือทาง

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบุญเรืองก็มีการส่งต่อผู้ป่วยที่เจ็บป่วยในกลุ่มโรคที่แพทย์แผนไทยมารักษาที่คลินิกสูงวัยของเทศบาล เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานในพื้นที่

1.4 สถาบันการศึกษาในท้องถิ่น

ตำบลบุญเรืองอยู่ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ดังนั้นสถาบันการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยที่อยู่ในพื้นที่และทำหน้าที่รับใช้ท้องถิ่น คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย โดยตามนโยบายของมหาวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อท้องถิ่นมีบทบาทหน้าที่เข้าไปพัฒนาท้องถิ่นร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ ดังนั้นตำบลบุญเรืองจึงเป็นพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย โดยมีโครงการต่างๆ เข้าไปพัฒนาพื้นที่ เช่น โครงการ U2T ซึ่งได้มอบหมายให้วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือกรับมอบหมายให้ไปดำเนินการในพื้นที่ เป็นต้น โดยหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายให้ไปดำเนินงานในพื้นที่ มีส่วนสำคัญที่จะทำให้การจัดบริการดูแลสุขภาพในรูปแบบคลินิกการแพทย์แผนไทยประสบผลสำเร็จ ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จมีดังนี้

- (1) สถาบันการศึกษามีองค์ความรู้ด้านการแพทย์แผนไทยและสมุนไพรที่จะนำไปช่วยแก้ปัญหาสุขภาพให้แก่ผู้สูงอายุในพื้นที่
- (2) สถาบันการศึกษามีเป้าหมายที่ชัดเจนและมีความจริงใจในการเข้าไปช่วยแก้ปัญหาสุขภาพให้แก่ผู้สูงอายุในพื้นที่
- (3) สถาบันการศึกษามีการวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและมีขั้นตอนที่ชัดเจน
- (4) สถาบันการศึกษามีการนำเอาภารกิจที่ได้รับมอบหมายตามโครงการต่างๆ ไปบูรณาการการเรียนการสอน ร่วมกับการดำเนินโครงการในพื้นที่ โดยมีการนำเอาองค์ความรู้ด้านการแพทย์แผนไทยไปดำเนินการในพื้นที่โดยมีการบริการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย ซึ่งมีการจัดบริการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนด้วยการแพทย์แผนไทยขึ้นในพื้นที่ร่วมกับเทศบาลตำบลบุญเรือง โดยสามารถใช้เป็นสถานที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาแพทย์

แผนไทยเพื่อฝึกประสบการณ์ในการรักษาโรคของผู้สูงอายุได้ นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมการผลิตสมุนไพรในกลุ่มผู้สูงอายุซึ่งมีเจตนาเพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถใช้สมุนไพรใกล้มือดูแลอาการเจ็บป่วยเบื้องต้น และหากเหลือใช้ก็นำมาจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ตนเองได้ จนเกิดเป็นกลุ่มวิสาหกิจในชุมชน ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้หนึ่งของนักศึกษาในการเรียนรู้การผลิตสมุนไพรและการสร้างเครือข่ายผู้ผลิตสมุนไพรในชุมชน

2. ด้านผู้นำชุมชน ในการจัดบริการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนด้วยการแพทย์แผนไทยในพื้นที่ตำบลบุญเรือง ปัจจุบันด้านผู้นำชุมชนถือว่ามีส่วนสำคัญ โดยเฉพาะในการเข้าไปจัดกิจกรรมดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยการแพทย์แผนไทยทั้งเชิงรับและเชิงรุกในชุมชน โดยผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนันผู้ใหญ่บ้าน มีความสนใจและต้องการแก้ปัญหาสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน โดยผู้นำชุมชนจะมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์การเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยการแพทย์แผนไทยในพื้นที่ตำบลบุญเรือง ซึ่งผู้นำชุมชนได้ให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่อย่างดี

3. ด้านประชาชนในพื้นที่ ผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลบุญเรือง มีปัญหาด้านสุขภาพโดยมีอาการเจ็บป่วยในกลุ่มโรคที่แพทย์แผนไทยรักษาได้ ซึ่งมีความสนใจและต้องการให้แพทย์แผนไทยเข้ามาดูแลและช่วยแก้ปัญหาสุขภาพของประชาชนในพื้นที่

4. ปัญหา/อุปสรรคในการดำเนินโครงการ

4.1 ในช่วงแรกในการดำเนินกิจกรรมประชาชนในพื้นที่ยังไม่รู้จักกิจกรรม ดังนั้นจึงต้องมีการแก้ปัญหาโดยการประชาสัมพันธ์โดยผ่านทางคณะผู้บริหาร สมาชิกสภาเทศบาล ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่ของเทศบาล ทำให้มีประชาชนในพื้นที่เข้ารับบริการและร่วมทำกิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

4.2 มีข้อจำกัดด้านงบประมาณของเทศบาล เนื่องจากเทศบาลมีรายได้ไม่สูงมาก ทำให้มีงบประมาณอย่างจำกัด จึงต้องวางแผนการดำเนินโครงการต่างๆ ตามศักยภาพที่มี และทางคณะผู้บริหารได้พยายามสรรหาการของงบประมาณจาก

แหล่งอื่นๆ เพื่อนำมาดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ให้มีความต่อเนื่องและยั่งยืน

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการศึกษาสามารถอภิปรายผลตามกลุ่มข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดบริการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนการแพทย์แผนไทยของเทศบาลตำบลบุญเรือง ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านหน่วยงานในท้องถิ่นด้านผู้นำชุมชนและด้านประชาชนในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของปรีพัช เงินงาม และคณะ ได้กล่าวถึงปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่สำเร็จในการพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยการแพทย์แผนไทยในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลดอยฮาง อำเภอเมืองจังหวัดเชียงราย คือ บุคลากรสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วยฝ่ายท้องถิ่นและฝ่ายปกครอง ประชาชนในพื้นที่ และแพทย์แผนไทยวิชาชีพ⁷ และยังสอดคล้องกับการศึกษาของวุฒิพงศ์ บุษราคัม ได้กล่าวถึงการกำหนดนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมเกี่ยวกับธรรมนูญสุขภาพ โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของหน่วยงานในท้องถิ่นและประชาชนอย่างเกื้อกูล⁸ โดยปัจจัยที่ 1 ด้านหน่วยงานในท้องถิ่นเทศบาลถือเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญประกอบด้วย 1) มีนโยบายส่งเสริมดูแลสุขภาพนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นและการแพทย์แผนไทยมาใช้ในการดูแลสุขภาพ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของกันตา วิลาชัย ได้กล่าวถึงการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาการบริหารจัดการชุมชนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยมีความร่วมมือของผู้บริหารท้องถิ่นและประชาชน⁹ 2) มีบุคลากรที่ให้การสนับสนุนการจัดตั้งคลินิกการแพทย์แผนไทยทั้งฝ่ายบริหาร ฝ่ายสภาเทศบาล บุคลากรประจำในการบริหารงานด้านสุขภาพคือ ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม และผู้ปฏิบัติคือแพทย์แผนไทยซึ่งมีศักยภาพในการรักษาโรค ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของจิรัชญา เหล่าคม พงศารักษ์และคณะ ได้กล่าวถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพรวมถึงการกำหนดนโยบายสาธารณะ

แบบมีส่วนร่วมระหว่างบุคลากรของผู้มีความเชี่ยวชาญหน่วยงานในท้องถิ่นและประชาชน^{10,3)} มีงบประมาณในการ จัดบริการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนการแพทย์แผนไทย จ้างบุคลากร ค่าวัสดุ อุปกรณ์ และค่ายา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุปัญญา สุนทรนนท์ ได้กล่าวถึงปัจจัยความสำเร็จขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงองค์การสู่ท้องถิ่น โดยส่วนหนึ่งได้อธิบายถึงศักยภาพด้านงบประมาณ เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดโครงการใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน¹¹ 4) มีความพร้อมด้านวัสดุ อุปกรณ์และสถานที่ในการจัดตั้งคลินิกและ5) ด้านบริบทแวดล้อมของพื้นที่มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นแหล่งสมุนไพรในชุมชนซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจิตร ฝาเจริญและคณะ ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการจัดการป่าชุมชนกรณีศึกษาบ้านตลาดขี้เหล็ก ตำบลแม่โป่ง อำเภอ ดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ โดยส่วนหนึ่งได้อธิบายถึงศักยภาพทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ในพื้นที่เป็นต้นทุนสำคัญที่ทำให้ชุมชนเกิดความสามัคคี ร่วมกันรักษาป่า¹² นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน ได้แก่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลซึ่งจะมีการส่งต่อผู้ป่วย และวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือกมหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงราย ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นที่ได้เข้าไปมีส่วนช่วยในด้านวิชาการ นำองค์ความรู้ด้านการจัดบริการรักษาโรคไปใช้ในพื้นที่ เป็นที่ปรึกษาและร่วมจัดตั้งคลินิกการแพทย์แผนไทยโดยบูรณาการกับภารกิจของหน่วยงานโดยเฉพาะด้านการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาแพทย์แผนไทย เพื่อฝึกประสบการณ์ในการรักษาโรคของผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาดนุช ดันเทอดทิพย์และคณะ ได้กล่าวถึงการถอดบทเรียนโครงการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมฐานรากหลังโควิดด้วยเศรษฐกิจ BCG ประเทศไทย (U2T for BCG) โดยส่วนหนึ่งได้อธิบายถึงปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จคือความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยกับหน่วยงานท้องถิ่นและประชาชน¹³ ส่วนปัจจัยที่ 2 ด้านผู้นำชุมชนถือเป็น

ส่วนสำคัญโดยเฉพาะการประชาสัมพันธ์การเข้ารับบริการในคลินิกการแพทย์แผนไทย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษายุทธนา คล้ายอยู่และคณะ ได้กล่าวถึงการบริการวิชาการเพื่อสังคมโครงการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมฐานราก หลังโควิดด้วยเศรษฐกิจ BCG ตำบลนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี โดยส่วนหนึ่งได้อธิบายถึงฝ่ายผู้นำชุมชนโดยนายกเทศบาลมนตรีและทีมงานองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ประชาชนในพื้นที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผลิตภัณฑ์¹⁴ และปัจจัยที่ 3 ด้านประชาชนในพื้นที่ผู้สูงอายุมีความสนใจและต้องการให้แพทย์แผนไทยเข้ามาดูแล ซึ่งการดำเนินงานของคลินิกการแพทย์แผนไทยมีปัญหาหรืออุปสรรคในช่วงแรกเพราะยังไม่เป็นที่รู้จักของประชาชน จึงต้องมีการประชาสัมพันธ์ผ่านทางคณะผู้บริหาร สมาชิกสภาเทศบาล ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่ของเทศบาล และเทศบาลมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ จึงต้องวางแผนการดำเนินงานตามศักยภาพที่มี และสรรหางบประมาณจากแหล่งอื่นๆ เพิ่มเติมเพื่อให้สามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ศิริวรรณ เกตุเพชรและคณะ ได้กล่าวถึงการศึกษาคความหลากหลายของพืชอาหารและโอกาสในการใช้ประโยชน์เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยส่วนหนึ่งได้อธิบายว่าประชาชนในพื้นที่ตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของจังหวัดเชียงราย มีความสามารถใช้ประโยชน์จากพืชอาหารท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสุขภาพของประชาชนในพื้นที่¹⁵ โดยยังสอดคล้องสอดคล้องกับการศึกษาของศมลวรรณ วรกาญจน์ได้กล่าวถึงศักยภาพเชิงพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมในเขตเทศบาลตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย โดยส่วนหนึ่งได้อธิบาย ถึงประชาชนในพื้นที่ที่มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น พื้นที่ป่าชุมชนสมุนไพรท้องถิ่น พื้นที่น้ำตกภูแกและพื้นที่ริมลำห้วยภูแกพื้นที่ทางศาสนาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นพื้นที่วิถีชีวิตทางวัฒนธรรมพื้นที่วิถีชีวิตทางการเกษตร¹⁶ และยังสอดคล้องสอดคล้องกับการศึกษาของนคร จันตะวงษ์ได้กล่าวถึงการพัฒนาศักยภาพของพืชสมุนไพร

สำหรับการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยส่วนหนึ่งได้อธิบายถึงศักยภาพของทรัพยากรทางธรรมชาติด้านพันธุ์พืชสมุนไพรคือสิ่งสำคัญและมีคุณค่าในพื้นที่ซึ่งประโยชน์ต่อสุขภาพให้กับประชาชน และส่งผลทำให้เกิดการอนุรักษ์และตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนท้องถิ่นผ่านการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน¹⁷ จากข้อมูลข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดบริการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนด้วยการแพทย์แผนไทยในรูปแบบคลินิกการแพทย์แผนไทยของเทศบาลตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

ข้อเสนอแนะ

เอกสารอ้างอิง

1. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) [อินเทอร์เน็ต]. 2560 [สืบค้นเมื่อ 29 พ.ย. 66]. เข้าถึงจาก: <https://planning.crru.ac.th/>
2. กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. กฎกระทรวงว่าด้วยการจัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2564 [อินเทอร์เน็ต]. 2560 [สืบค้นเมื่อ 29 พ.ย. 66]. เข้าถึงจาก: <https://www.mhesi.go.th/index.php/aboutus/legal-all/76-ministerial-regulation/3382-ministerial-regulation-University.html>
3. พรพรรณ ก่อใจนคร จันต๊ะวงษ์ยิ่งยง เทาประเสริฐและชัยนรินทร์ เรือนเจริญ. การพัฒนาศักยภาพของพืชสมุนไพรสำหรับดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต [อินเทอร์เน็ต]. 2565 [สืบค้นเมื่อ 15 ก.พ. 67]. 10(3): 293-301. เข้าถึงจาก: <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JCDLQ/article/view/256263>
4. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (RDI CRRU). U2T ตำบลเด่น จังหวัดเชียงราย [อินเทอร์เน็ต]. 2565 [สืบค้นเมื่อ 29 พ.ย. 66]. เข้าถึงจาก: https://www.youtube.com/watch?v=Hk328Dduak8&ab_channel=RDICRRU
5. บริพัช เงินงามสุนันท์ แก้วจันทาและณิศรา ชัยวงศ์. แนวทางการดูแลสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุติดเตียงในชุมชนด้วย การแพทย์แผนไทย กรณีศึกษา ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต [อินเทอร์เน็ต]. 2565 [สืบค้นเมื่อ 15 ก.พ. 67]. 10(2): 190-200. เข้าถึงจาก: <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JCDLQ/article/view/254524>
6. นันทิกานต์ พิลาวัลย์จักรกฤษณ์ คณารีย์ณัฐดิ ใหม่ฉนวนและกัญจนภรณ์ ธงทอง. การสำรวจพืชสมุนไพรในพื้นที่ป่าชุมชนเพื่อใช้เป็นแหล่งในการผลิตวัตถุดิบสมุนไพร. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี [อินเทอร์เน็ต]. 2565 [สืบค้นเมื่อ 15 ก.พ. 67]. 11(2): 83-96. เข้าถึงจาก: <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/hsudru/article/view/254286>
7. บริพัช เงินงามผกามาศ คำเสื่อ จูติรัตน์ ชัยชนะ และศิวพงษ์ ต้นสุวรรณวงศ์. การศึกษาปัญหาและความต้องการทางสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลดอยฮาง. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น [อินเทอร์เน็ต]. 2566 [สืบค้นเมื่อ 15 ก.พ. 67]. 7(2): 43-56. เข้าถึงจาก: <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JLGISRRU/article/view/265000>
8. วุฒิพงษ์บุษราคัม. การกำหนดนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษาธรรมนูญสุขภาพตำบลโนนสมบูรณ์อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ [อินเทอร์เน็ต]. 2565 [สืบค้นเมื่อ 15 ก.พ. 67]. 7(2): 129-143. เข้าถึงจาก: <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/article/view/252520>
9. กันตา วิลาชัยธัญรัตน์ ไชยครามและขวัญดา เบ็ญจะพันธ์. การบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาการบริหารจัดการชุมชน ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม. วารสารการเมือง

1. การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยในบริบทเฉพาะของเทศบาลตำบลบุญเรือง หากมีการนำผลการวิจัยไปใช้ควรมีการปรับให้เหมาะกับบริบทของพื้นที่นั้นๆ หรืออาจมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมตามบริบทของพื้นที่

2. ในการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาข้อมูลในเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของเทศบาลตำบลบุญเรือง เช่น การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนด้วยการแพทย์แผนไทย เป็นต้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการให้บริการให้มีประสิทธิภาพต่อไป

- การบริหาร และกฎหมาย [อินเทอร์เน็ต]. 2566 [สืบค้นเมื่อ 15 ก.พ. 67]. 15(2): 194-206.เข้าถึงจาก:
<https://ojs.lib.buu.ac.th/index.php/law/article/view/9057>
10. จิรัชญา เหล่าคมพฒณาจารย์อิทธิรัตน์ เหล่าคมพฒณาจารย์วิภาดา กาญจนสิทธิ์ และณิชา ว่องไว. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพ. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธในการดูแลมารดาหลังคลอด[อินเทอร์เน็ต]. 2566 [สืบค้นเมื่อ 15 ก.พ. 67].17(2): 618-630. เข้าถึงจาก:<https://he02.tci-thaijo.org/index.php/RHPC9Journal/article/view/261535>
 11. สุปัญญา สุนทรนนธ์. ปัจจัยความสำเร็จขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รางวัล การบริหารจัดการที่ดี : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลโพสะ จังหวัดอ่างทอง. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์[อินเทอร์เน็ต]. 2565 [สืบค้นเมื่อ 15 ก.พ. 67].9(5): 372-387. เข้าถึงจาก:<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JMND/article/view/261272>
 12. วินิจ ฝาเจริญ และชาญชัย ฤทธิ์ร่วม. การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการจัดการป่าชุมชน กรณีศึกษากันตลาตชีเหล็ก ตำบลแม่โป่ง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. วารสารสันติสุขปริทรรศน์[อินเทอร์เน็ต]. 2565 [สืบค้นเมื่อ 15 ก.พ. 67].3(1): 47-58. เข้าถึงจาก:<https://so09.tci-thaijo.org/index.php/JPP/article/view/385>
 13. ดนุช ตันเทิดทิตย และสัมพันธ์ เย็นสำราญ. การถอดบทเรียนโครงการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมฐานรากหลังโควิดด้วยเศรษฐกิจ BCG ประเทศไทย (U2T for BCG). วารสารชุมชนวิจัยและพัฒนาสังคม [อินเทอร์เน็ต]. 2565 [สืบค้นเมื่อ 15 ก.พ. 67].17(1): 26-39. เข้าถึงจาก:<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/NRRU/article/view/264030>
 14. ยุทธนา คล้ายอยู่ณัฐปภัสร ฤทธิ์วัฒนาวณิชสุรชญา เมฆชลลาและเกวลี แก่นจันดา. บริการวิชาการเพื่อสังคมโครงการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมฐานราก หลังโควิดด้วยเศรษฐกิจ BCG ตำบลนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารชุมชนวิจัยและพัฒนาสังคม [อินเทอร์เน็ต]. 2565 [สืบค้นเมื่อ 15 ก.พ. 67]. 12(1): 176-187. เข้าถึงจาก:<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JIRGS/article/view/265779>
 15. ศิริวรรณ เกตุเพชรภูพร แซ่ม้าและนิตยา นามวิเศษ. การศึกษาความหลากหลายของพืชอาหารและโอกาสในการใช้ประโยชน์ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ [อินเทอร์เน็ต]. 2566 [สืบค้นเมื่อ 15 ก.พ. 67].10(1): 14-27. เข้าถึงจาก:<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JMND/article/view/268189>
 16. ศมลวรรณ วรกาญจน์. การวิเคราะห์ศักยภาพเชิงพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม ในเขตเทศบาลตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. วารสารสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม [อินเทอร์เน็ต]. 2565 [สืบค้นเมื่อ 15 ก.พ. 67].4(2): 69-96. เข้าถึงจาก:<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/Jadc/article/view/254432>
 17. นคร จันตะวงษ์รุสณี มามะโชคชัย แซ่ว่างคิวงษ์ ตันสุวรรณวงศ์ และชัยนรินทร์ เรือนเจริญ. การพัฒนานวัตกรรมทางการแพทย์ตนเองด้านสุขภาพด้วยสมุนไพรใกล้มือสำหรับผู้สูงอายุ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ [อินเทอร์เน็ต]. 2564 [สืบค้นเมื่อ 15 ก.พ. 67].10(1): 245-256. เข้าถึงจาก:<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jssr/article/view/249381>